

שטועם את התרופה¹²⁷; אבל אם הסוכר מעורב עם התרופה, כגון בכדורי מציצה או בסירופ, לא יברך, כי בריא לא משתמש בהם להנאתו¹²⁸.

אוכל דרך צנתר — חולה שמקבל את האוכל דרך צנתר [=זונדה] לקיבתו, ואין לו הנאת גרונו כלל, הסתפקו האחרונים אם חייב בברכה ראשונה וכברכת המזון¹²⁹, והדעת נוטה שאין צריך לחוש כלל לברך¹³⁰.

ברכה ראשונה — אם נתחייב בברכה — יש אומרים, שבכל מקרה שאוכל או שותה לרפואה יברך תמיד שהכל¹³¹; ויש אומרים, שגם אם מכווין לרפואה, יברך הברכה הראויה לאתו מאכל או משקה¹³².

ברכה אחרונה לא יברך כשאין בכמות

התרופה שיעור הראוי לברכה אחרונה¹³³.

מים לרפואה — השותה מי מעיינות או מים מינרליים לרפואה — יש אומרים, שאפילו יש להם טעם טוב לא יברך, כי תקנו ברכה על המים רק כששותה לצמא¹³⁴; יש אומרים, שאמנם לא יברך אך יאמר יהי רצון שיהיה לרפואה¹³⁵; יש אומרים שיברך, כיוון שמכל מקום נהנה הוא¹³⁶; ויש מי שכתב, שאפילו אין בהם טעם צריך לברך¹³⁷.

יש מי שהעלה, שהשותה מים לרפואה יברך ברכת שברא מי רפואות¹³⁸, ודחו דבריו¹³⁹.

דבר עומד

יש מי שהציע לאכול סוכר עם המים המינרליים, לברך על הסוכר, ולפטור את

הגר"א סי' רד סק"ל; מ"ב סי' רד סקנ"ה; שו"ת אגרות משה חאו"ח ח"א סי' פב. [133] שו"ת באר משה ח"א סי' ט. [134] שו"ת יד הלוי סי' לה. [135] שערי הלכה ומנהג, הוספות ומילואים, סי' כג. וראה שם שכן הורה הצמח-צדק הלכה למעשה. [136] שו"ת שואל ומשיב מהדו"ה סי' כג; שו"ת בנין ציון סי' י, וביתר הרחבה שם ח"ג סי' ז. וראה בשד"ח אסיפת דינים פאת השדה מע' ברכות סי' ז. [137] סי' תהילה לדוד או"ח סוסי' רד. וראה במאמרו של הרב מ.ל. קצנלנבוגן, הלכה ורפואה, ג, תשמ"ג, עמ' רעד-רפד, שדחה דבריו. [138] אב"ד אורמין בשומר ציון הנאמן שנת תר"ו, על פי הירושלמי ברכות ו ח. ובגירסת נוסח הברכה הזו בירושלמי: גירסתנו היא ברוך שברא מי רפואות; גירסת הערוך ע' דקר היא מיני רפואות; גירסת הרוקח סי' שמא והראב"ה ברכות סי' קכג היא בורא רפואות. [139] שו"ת יד הלוי שם, שלא נזכרה ברכה זו בפוסקים, וכן כתב החיד"א בשיורי ברכה סי' רד אות ב. וראה

ליברמן, שם, אות ק. [127] הגר"ש אלישיב, הובאו דבריו בס' פתחי ברכה, מכתב ד. וראה בס' וזאת הברכה, בירור הלכה סי' מא; הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם ח"ד חאו"ח סי' רד סק"א. וראה שמירת שבת כהלכתה, פ"מ הע' קצא, בשם הגרש"ז אויערבאך, וי"ל. [128] הגרש"ז אויערבאך, שם. [129] ראה שערים המצויינים בהלכה סי' נ סק"ח. [130] ראה בס' וזאת הברכה, בירור הלכה סי' מו. [131] רשב"א בחידושו לברכות שם; המאירי ברכות שם; הרא"ה בפקודת הלויים עמ' קיב; הריטב"א בהל' ברכות פ"א הי"ח; הר"א אלשבילי בגנזי ראשונים ברכות עמ' תב. ועי' בשו"ת הרא"ש כלל ד סי' טו, ובס' פתח הדביר סי' רד סק"ה. וכן הכריעו הרמ"א או"ח רד יא; ערוה"ש או"ח רד כב. וראה בבן איש חי, פר' פינחס אות יג. [132] תר"י לברכות כז א, בדפי הרי"ף; בדק הבית לב"י בסי' רד לשיטת תוס' ברכות לח א ד"ה והא, ורמב"ם ברכות ג ג. וכשיטה זו פסקו המג"א סי' רד סקכ"ד; באור

המים¹⁴⁰.

שנפשו של אדם קצה בו, כגון שקצים ורמשים, לא יברך לפניו ולאחריו¹⁴⁸.

השותה הרבה מים לא להנאה אלא כדי להוריד במשקל, לא צריך לברך¹⁴¹.

מאכל מזיק — רופא שאסר על חולה לאכול או לשתות דבר מסויים, אם עבר החולה ואכל או שתה אותם — יש אומרים, שאם הדבר מזיק לו, לא יברך ברכת הנהנין¹⁴⁹; ויש אומרים, שאם נהנה מהדבר, ואינו מזיקו מיד, וגם לא מזיק לאחרים, חייב לברך¹⁵⁰.

בליעה — אם רק בולע התרופות, כגון גלולות, אף על פי שאינן מרות, לא יברך¹⁴².

מאכלים המזיקים לבריאות, אינם נחשבים כאוכל, ולא חלה עליהם חובת ברכה¹⁵¹.

דברים אסורים — אוכל או משקה לרפואה שהוא מדברים האסורים — יש אומרים, שלא יברך עליהם¹⁴³; ויש אומרים, שיברך עליהם תחילה וסוף¹⁴⁴, ואפילו אכל איסור דאורייתא¹⁴⁵. יש שחילקו בין אכילת דבר איסור שהאיסור הוא בגוף החפץ הנאכל, שאז גם אוכל לרפואה לא יברך, לבין דבר אסור שהשעה גרמה לו את האיסור, כגון אכילה ביום-הכיפורים, שאז אם הוא חולה וזקוק לאוכל — יברך¹⁴⁶. ועוד יש מי שהציעו לצאת ידי כל הדעות, שיהדר לברך על המים ויתכווין לפטור גם את האיסור¹⁴⁷. אכל או שתה לרפואה דבר של איסור

שיעורים — יש אומרים, שאין מברכים על תרופה אף שנהנה ממנה, אלא אם אכל כזית או שתה כרביעית¹⁵²; ויש אומרים, שאין לחלק בין אוכל ושתיה לרפואה לבין אוכל ושתיה רגילים¹⁵³.

מים לבליעת תרופה — השותה מים להבליע התרופה, או להפיג טעם התרופה,

כהלכתה פ"מ ספ"ד; שו"ת באר משה ח"ח סי' רנא. וראה בס' בסתר רעם, עמ' 239, תשובה כנ"ל מהרב אהרונסון בעת השואה. [146] ראה ילקוט יוסף ח"ד שבת, ד, סי' שכח, הע' לב. [147] שו"ת כתב סופר חאו"ח סי' כב; שו"ת מלמד להועיל סי' לב. וראה עוד בשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ז; ס' אורחות חיים סי' קצו. [148] מג"א סי' רד סק"כ; מ"ב שם סקמ"ח; שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ז. [149] יפה ללב סי' רד סק"י; שו"ת חלק לוי חאו"ח סי' ה. [150] שד"ח, מערכת ברכות, סי' א כלל לג; שו"ת מהר"ם שיק חאו"ח סי' רס. [151] ברכות לה ב, וברש"י שם ד"ה אזוקי; טושו"ע או"ח רב ד. [152] הגר"א ראם, הובא בס' מקראי קודש להגרצ"פ פרנק, פסח ח"ב עמ' קמר. [153] הגרצ"פ פרנק, שם.

בשו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' א אות יב, ובס' מקור חיים השלם ח"ב פע"ב ס"ד. [140] שו"ת אבני חפץ סי' לו, שהעיד על הגר"י שמעלקיס בעל שו"ת בית יצחק. ואם שותה את המים המינרליים דרך שפופרת של זכוכית, כתב בשו"ת אבני חפץ שם, שלא יברך כלל. [141] שו"ת רבבות אפרים ח"ז סי' עה. [142] שמירת שבת כהלכתה פ"מ ספ"ד. [143] רבנו ירוחם, הובא בב"י או"ח סי' רד; ב"ח או"ח סי' קצו. וראה עוד בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תרצד; ראה ברכות רפ"ז; ב"ח או"ח סי' רד; ט"ז או"ח סי' קצו סק"א, וסי' רד סק"ב. וראה באריכות בילקוט יוסף ח"ג סי' קצו סק"ב. [144] רמב"ם, ראב"ד ורא"ש, הובאו בב"י שם; שו"ע או"ח קצו ב; שם רד ט; לבוש או"ח סי' קצו. [145] מ"ב סי' קצו סק"ה. וראה עוד בערוה"ש או"ח קצו ד; שמירת שבת